

<https://doi.org/10.37919/0201-419X-2024.100.2>

УДК 811.161.2'37:821.161.231.06.09(092)

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ПОЧУТТЄВИХ СТАНІВ У МОВОСВІТІ ПАВЛА ЗАГРЕБЕЛЬНОГО

БОЙКО

Надія Іванівна,

доктор філологічних наук,
професор кафедри української
мови, методики її навчання та
перекладу,

Ніжинський державний університет
ім. Миколи Гоголя;

вул. Графська, 2, м. Ніжин, 16611;

e-mail: bni_bni52@ukr.net

ORCID: 0000-0003-0881-743X

Nadiia

BOYKO,

Doctor of Philological Sciences,
Professor of the Department Ukrainian
Language, Methods Learn and
Translate,

Nizhyn State University named after
Mykola Gogol;

2, Hrafska St., Nizhyn, 16611, Ukraine;

e-mail: bni_bni52@ukr.net

У статті прокоментовано сучасні дослідження мовостилю Павла Загребельного, одного з найпопулярніших українських письменників другої половини ХХ – початку ХХІ ст.; визначено домінантні риси ідіостильової манери об'єктивації почуттєвої (емоційно-оцінної) сфери, емоційних станів персонажів роману «Розгін»; з'ясовано особливості використання одиниць лексико-семантичної та фразеологічної систем для вербалізації психоемоційних тональностей особистості, її аксіологічних вимірів та орієнтацій; обґрунтовано вибір фактичного матеріалу для аналізу.

Встановлено, що для художнього мовосвіту П. Загребельного характерні розлогі описи почуттєвих станів, які переживають персонажі; авторові властиве використання численних контекстуальних синонімів та епітетних рядів, лексичних одиниць, що актуалізують та увиразнюють почуттєву сферу персонажів, передають інтенсивність перебігу емоційних переживань (соматизми, кольорономени з протилежними значеннями, лексеми на позначення швидких рухів), динамічних процесів; уживання стійких словосполучень, моделювання авторських сентенцій, близьких до усталених зворотів, що в словесно-образній формі означають почуттєвий стан. Об'єктивацію багатоголося внутрішнього світу персонажів забезпечують змішані почуттєві комплекси (любов – імпера-

тиви «мусиш» і «не смієш»); описи комунікативних ситуацій, що зумовили емотивну тональність, актуалізували інтимні почуттєві стани.

Ключові слова: *почуттєвий стан, мовосвіт, емотивна тональність, емоційно-оцінна семантика, вербалізація, об'єктивація, роман «Розгін», П. Загребельний.*

Національна мова на різних часопросторових зрізах постає акумулятором як культурних, соціальних цінностей, так і почуттєвої (емоційно-оцінної) сфери людини. Сучасна лінгвістична стилістика акцентує на важливості застосовувати інтегративний підхід до вивчення мовних явищ, який, зокрема, полягає в поєднанні методів комунікативної лінгвістики та психолінгвістики [Єрмоленко, Биби́к 2023: 84]. Лінгвостилістичний аналіз, «грунтований на її внутрішньомовних, структурних зв'язках, зокрема з історією і теорією української літературної мови, з усіма галузями традиційного українського мовознавства, виявляє тенденції інтеграції лінгвостилістичних досліджень у широке коло української гуманітарної культури» [Єрмоленко 2019: 15]. У цьому контексті видається доцільним використання інтегративного підходу до вивчення ідіолектів, ідіостилів, художніх картин світу окремих митців, де виразними об'єктиваторами психоемоційних тональностей особистості, її аксіологічних вимірів є лексико-семантична та фразеологічна системи, які незмінно залишаються одними з центральних у царині мовознавчих досліджень. Емоційно-оцінна семантика вербалізаторів внутрішнього світу людини виявляє постійні зв'язки з ментальними інтенціями народу, стає підґрунтям для формування індивідуально-авторських картин світу, чинником контекстної експресивізації узаально нейтральних лексичних одиниць.

Павло Загребельний – один із найпопулярніших українських письменників другої половини ХХ – початку ХХІ ст., сценарист, громадський діяч, Герой України, головний редактор газети «Літературна Україна». Від 1979 до 1986 року письменник очолював СПУ, у 1979–1987 – голова Комітету Державної премії імені Т.Г. Шевченка; у 1996–2005 – член Комітету Національних премій України ім. Т.Г. Шевченка.

Виразно самобутній мовостиль відомого українського романіста формувався шляхом несприйняття «пісної описовості», штучного замилювання красою довкілля. Водночас автор активно «апробував засоби художньої несподіванки, сюжетно-композиційної оригінальності, іронічного переінакшення смислу», виявляв прагнення до експериментування. Творчими домінантами письменника постали ерудиція, свобода, невимушеність, неординарність, філософський погляд на події минулих літ і сьогодення; постав й оповідач нового взірця, для якого характерна «нескутість у берегах самої оповіді», а він – «природний, захоплений, інформаційно переповнений («ходяча енциклопедія») і ніколи не нейтральний, часто гостро критичний, вдатний до гумору (а згодом і до сарказму)» [Дончик 2010].

Творчості письменника присвячено багато літературознавчих студій, серед яких і увага до поетики характеротворення, еволюції етнопсихічної концепції особистості, естетичної функції символів тощо (праці В. Дончика, Н. Зборовської, М. Слабошпицького, М. Ільницького, Т. Мимрик, З. Голубевої, С. Нестерук, І. Осадчої, В. Оскоцького, В. Панченка, В. Фащенко, Н. Санакоєвої, О. Сизоненка, Н. Чухонцевої, С. Шаховського, А. Шпиталю та ін.). Дослідники мовотворчості П. Загребельного виявили та ґрунтовно схарактеризували «колеритні виражально-зображальні засоби ідіостилю прозаїка, які виконують найрізноманітніші експресивно-естетичні функції, – це не лише феномен індивідуальної мовотворчості, а й невичерпне джерело збагачення літературної мови» [Голікова 2018: 7].

Майстерність нетрадиційних лінгвостилістичних ракурсів відтворення світоглядно-культурних, філософських та літературних феноменів, явищ специфічної індивідуально-авторської мовотворчості прозаїка стала об'єктом наукових студій у галузі лінгвістики тексту, лінгвостилістики. Зокрема функціонально-стилістичні вияви антонімічних лексичних одиниць у романі П. Загребельного «Розгін» досліджувала Н. Бобух (2018); індивідуально-авторські фразеологічні одиниці в романах П. Загребельного «Роксолана», «Я, Богдан»

проаналізувала Т. Кедич (2015); комічні ефекти літературно-художніх антропонімів, уживаних у повісті П. Загребельного «Гола душа», вивчала А. Вегеш (2013); фраземіку в системі ідіостилю белетриста студіювала Ю. Кохан (2016); особливості стилістичного використання застарілої лексики в романі П. Загребельного «Я, Богдан» простежила І. Коломієць (1999), ономастичний простір творів П. Загребельного схарактеризувала Н. Павликівська (2002); Т. Юрченко виявила та покласифікувала у структурно-семантичному та стилістичному аспектах okazіоналізми, уживані у творах П. Загребельного (2003); функціонування онімної лексики в художньому дискурсі П. Загребельного досліджувала Н. Карпенко (2011); проблеми авторського синтаксису П. Загребельного, семантико-синтаксичні особливості складних елементарних та багатокomпонентних речень досліджувала Н. Чернушенко (2011); експресивні варіації простого речення у творах П. Загребельного вивчала Т. Шевченко (2016) та ін.

Комплексне дослідження виражально-зображальних мовних засобів ідіолекту П. Загребельного здійснила Н. Голікова [монографія «Мова художньої прози Павла Загребельного: від слова до концепту», 2018. 432 с.]. Авторка збрала, покласифікувала й описала значний фактичний матеріал, джерельна база якого – більше 20 прозових творів. На їх основі виокремлено засоби та з'ясовано, у який спосіб у конкретному художньому дискурсі вербалізовано фрагменти індивідуально-авторської картини світу. Самобутні засоби прози письменника кваліфіковано як феномен індивідуальної мовотворчості, що впливає на розвиток художнього дискурсу, образного мовомислення, слугує джерелом збагачення літературної мови новими експресивними засобами на тлі художньої та стильової норми. Н. Голікова визначила та схарактеризувала релевантні ознаки авторських стилістем – мовних одиниць, у семантиці яких домінантні позиції належать стилістичним значеннєвим планам, зумовленим індивідуальною мовотворчістю, та різнотипним індивідуалізмам, що уможливають оприявнення художнього дискурсу видатного українського письменника як цілісного світоглядно-культурного феномену.

У згадуваних мовознавчих студіях автори здебільшого лише спорадично зверталися до виявлення й характеристики почуттєвої (емоційно-оцінної) сфери персонажів романів. Водночас заслуговує на увагу дисертаційна праця І. Ходаревої, у якій окреслено межі лексико-семантичного поля *любов* та визначено його основні лексико-семантичні групи. Дослідження виконане на матеріалі романів «Європа 45», «Переходимо до любові», «Євпраксія», «Роксолана», «Тисячолітній Миколай», «Юлія, або Запрошення до самовбивства» та «Брухт» (2009). Утім текст роману «Розгін» у такому ракурсі не опрацьовано. Хоча його мовний складник репрезентує засоби об'єктивації почуттєвої (емоційно-оцінної) сфери, емоційних станів персонажів, особливості використання одиниць лексико-семантичної та фразеологічної систем для вербалізації психоемоційних тональностей особистості, її аксіологічних вимірів та орієнтацій.

У зазначеному романі П. Загребельного органічно поєднано дві лінії – філософське осмислення життєвих реалій 70-х років ХХ століття, розвиток новітньої науки кібернетики, проблеми виробничої сфери й об'єктивація внутрішнього світу персонажів, їхніх почуттєвих інтенцій, вербалізація емоційно-оцінних виявів. Із плином часу критики все активніше й виразніше актуалізують саме другу лінію роману. Сучасний письменник Анатолій Власюк зазначає: «Можу зрозуміти подив тогочасних літературних критиків, яким було не до снаги подолати філософсько-любовну складову «Розгону», що складає його сутність, а суто виробничі проблеми – лише тло» [Власюк 2017].

Роман не втратив своєї актуальності, оскільки талант автора – у глибинах неординарного духу, багатого внутрішнього світу, інтелекту, самотутній мовотворчості, системі різнорівневих виразово-зображальних (експресивних) засобів. Головний персонаж П. Карналь (як і сам П. Загребельний) належить до покоління, для якого «війна стала віхою духовного досвіду, значним чинником у формуванні внутрішнього світу» [Ткаченко 2010: 34].

Спектр емоцій і почуттів у романі надзвичайно різноманітний, проте не всі внутрішні стани актуалізовані однаково,

одні емоції персонажі переживають частіше, а інші – рідше. Об'єктивація внутрішнього світу персонажів у текстовому просторі роману зреалізована насамперед за допомогою лексики на позначення емоцій і почуттів, уживаної для номінування емоційно-оцінних станів (*любов, радість, захоплення, інтерес, смуток, неспокій, подив, гнів, сором, байдужість, докір, біль, страх, збентеження, образа, огида, розчарування, пригнічення* та ін.).

Домінуючим почуттєвим станом, об'єктивованим у романі, є *любов*, тому зосередимо увагу на ідіостильовій манері його вербалізації. Вербалізацію почуття забезпечують субстантиви *любов, закоханість, захопленість, захват, захоплення, обоженювання, прихильність, прив'язаність, пристрасть, уподобання, свято* та ін., дієслівні форми *любити, кохати, закохуватися, захоплюватися, нестити, плекати, подобатися, цілувати* та ін., ад'єктиви *ласкава, чарівна, загадковий, привабливий, спокусливі, неповторні, інтимні* та ін., адвербативи *вірно, гаряче, звабливо, солодко* та ін.

Об'єктиватор згадуваного почуття – насамперед лексема *любов*, яка репрезентує низку узуальних (1) та індивідуально-авторських лексико-семантичних варіантів, контекстуально вмотивованих експліцитних та імпліцитних семантичних планів (2).

1. *Любов* – почуття глибокої сердечної прихильності: <...> *взявшись за руки, вискочили на вулицю, глянули одне на одного, Карналь уперше побачив у глибині чорних очей Айгюль якісь мовби золотисті відблиски, а вона аж заплющилася від нестерпної пронизливості його погляду, стали так, ніби щойно зустрілися, тоді кинулися одне одному в обійми, і весь світ для них зник, лишилися тільки вони, їхні поцілунки, сльози **радісті й захвату** і безконечність **любові*** [Загребельний. Далі цитуємо без зазначення авторства]. Для белетриста характерні розлогі описи емоцій і почуттів, які переживають персонажі. Авторіві властиве використання лексичних і фразеологічних одиниць, що актуалізують та увиразнюють почуттєву сферу персонажів, передають інтенсивність перебігу емоцій (соматизми – *руки, очі, погляд, сльози*); кольорономени з протилежними значення-

ми (*чорні очі – золотисті відблиски*); лексеми на позначення швидких рухів (у пориві почуття), динамічних процесів (*вискочили, кинулися, заплющилася*); словосполучення, авторські афоризми, близькі до усталених зворотів (*сльози радості й захвату, безконечність любові*). Контекст репрезентує свіжі почуття глибокої сердечної прихильності, безмірну радість персонажів, які одружуються, найвище задоволення, відчуття щасливого майбутнього.

Любов – стосунки між чоловіком і жінкою, породжені сердечною прихильністю: *<...> в обох – у нього й Айгюль – життя, на перший погляд, відзначалося безконтрольністю, з провалами й порожнечами в часі, але насправді розплановане в обох було до секунди, і вони просто не мали змоги відчувати себе пригніченими працею чи шлюбом, бо обоє ждали **свята спіткань**, жили для тих **свят**, готувалися до них, ніколи не скаржилися, не дорікали, не ремствували – просто **любили***. Узуальний лексико-семантичний варіант у контексті увиразнюють контрастні аксіологічні виміри реалій (умов) життя персонажів, яке, лише на перший погляд, *відзначалося безконтрольністю, з провалами й порожнечами в часі*, а насправді, – це очікування свята зустрічі, життя для тих зустрічей, підготовка до них. Високість почуттєвого стану, натхнення персонажів вербалізовано й дієслівним синонімічним рядом із повторюваною заперечною часткою НЕ, яка слугує засобом повного заперечення (нейтралізації) негативної семантики дієслів, забезпечуючи суголосні позитивно-оцінні характеристики почуттєвих станів персонажів.

Любов – інтерес, внутрішній, духовний потяг до чого-небудь: *Не стану закликати вас, щоб ви віддавали своїй справі всі свої запаси **любові**. Це все-таки хай лишається для коханих людей. Але зацікавленість – цього ми вимагатимемо від вас уперто й, коли хочете, безжально*. Генітивна метафора *запаси любові* належить до індивідуально-авторських.

2. Любов – свобода: *Але дивно: коли й Карналь утратив увесь свій вільний час і не міг подарувати Айгюль жодної хвилини на противагу тим щедрим рокам, коли міг легковажно марнувати час, **любов** їхня стала мовби палкіша, обоє відчували буквально спазматичну радість у хвилини спіткань,*

ті короткі миті давали їм таке гостре відчуття свободи, якого зледацілі люди неспроможні зазнати й протягом цілих років, вони смакували здобутою, вибореною свободою, мов рідкісним трунком, бо тільки в свободі існує любов, радість і вічна молодість, найменша неволя вбиває любов. Індивідуально-авторська інтерпретація почуття лише через відчуття здобутої, вибореної свободи (*бо тільки в свободі існує любов*) увиразнена епітетом (*палкіша*), який актуалізує і виражає виняткову силу почуття, що сповнене великої пристрасності. Імплицитно емоційно-почуттєву сферу персонажів об'єктивують авторські метафоричні моделі, афоризми, парафрази почуттів тощо (*спазматична радість, хвилини спіткань, гостре відчуття свободи, смакували здобутою, вибореною свободою, мов рідкісним трунком*).

Любов – життя: *Ще недавно він мав обов'язки тільки перед наукою, тепер до них додавалися обов'язки перед любов'ю, красою, талантом, отже, життям.* Емотив любов маніфестує розвиток індивідуально-авторської метафори любов – життя через ланцюжок значущих для окреслення об'ємного емоційно-оцінного образу – коханої дружини (Айгюль).

Опозитом любові в окремих фрагментах роману постають два імперативи, які уособлюють буденність, побутові реалії, професійну діяльність балерини, у житті якої й «діяли два категоричні імперативи: “мусиш” і “не смієш”, нескінченні вигоди точності й суцільні обмеження, відсікання непотрібного, зосередження на головному, регламентування, контроль, примус, які неминуче мають допомогти намножити власну свободу, дати розмах, фантазію, багатство духу». Проте не завжди такі позитивні почуттєві стани маніфестують контексти. У романі ці два «категоричні імперативи «мусиш» і «не смієш» наявні й в іншому контексті, де читач натрапляє на протилежну думку щодо власної свободи, розмаху фантазії, багатства духу, бо професія вбиває це високе почуття: *А вона ж завжди невиспана, змучена, розіп'ята між двома хрестами «мусиш» і «не смієш», кожен день урок, репетиція, увечері оркестрова репетиція або виступ на сцені, збиті до крові пальці, дика втома в усіх м'язах, в усіх клітинах, біль, біль, біль, нескінченні компреси до ніг, безнадійні мріяння про вільний день, знов асамбле,*

жете, кабриоль, оркестрова, концерт, – і кінця немає, і тільки безнадійне марення про спочинок, і ти відчуваєш з жахом, як втрачається, вмирає **любов**, на загублені в часі хвилини чулості припадають цілі місяці байдужості й відчуження, так ніби твоя професія, твій талант, твоє призначення вбиває, зжирає, знищує **любов**. Функціонально-стилістичне навантаження в об'єктивації емоційно й фізично виснаженої Айгюль лягає на низку розлогих синонімічних рядів, які репрезентують фізичний стан; негативні чинники, що стали результатом професійної діяльності; мотиви складного емоційно-психологічного стану тощо. Песимістичну настроєвість увиразнюють словосполучки *безнадійні мрії*ння і *безнадійне марення*, які можна уналежнити до паронимазії – різновиду гри слів, фігури мови, що «полягає в навмисному зближенні в контексті паронімів і взагалі співзвучних слів або їхніх форм з певною стилістичною настановою» [Тараненко 2007: 481]; словосполучення та метафоричні моделі, що об'єктивують змішані емоції (*відчуваєш з жахом, дика втома, вмирає любов, хвилини чулості, місяці байдужості й відчуження, твій талант, твоє призначення вбиває, зжирає, знищує любов*); лексичні повтори, що репрезентують інтенсивність почуттєвих станів тощо.

Опозитом любові в романі постає міфологема *диявол*: *Колись вважали, ніби диявол зваблює людину, за минуці насолоди вимагає відречень від **любові**, від усього людського. Насправді ж дияволізм завжди виступав у личині понурої посередності, яка не дає людині змоги нічого на цім світі робити як слід: ні працювати, ні захоплюватися, ні **кохати**. Все приблизне, поверхове, споганене, навіть жінку щоб не **цілував**, а тільки вдавав **поцілунки**, ніякої зосередженості на головному, ніякого заглиблення, розміняти людське життя на метушню, на галас, на розмахування руками, на несправжність, на чванливість; порівняймо: **Любов** – це чарівництво, а в чарівництві панує безлад і суцільне заперечення здорового глузду. Специфіку об'єктивації почуттєвої сфери забезпечують індивідуально-авторські метафоричні моделі (*личина понурої посередності, розміняти людське життя*); розлогі, контекстно мотивовані синонімічні ряди, які належать до маркерів*

художнього дискурсу автора й увиразнюють загалом песимістичну настроєвість контексту. Водночас художній фрагмент об'єктивує концептуально важливі риси головного персонажа: масштабність мислення, громадянська свідомість, синтез громадського й особистого, усвідомлення впливу праці на внутрішній світ людини, одухотвореність, неприйняття будь-яких виявів суєтності.

Ідіостильова манера вербалізації почуття любові виявлена в численних індивідуально-авторських афоризмах та сентенціях, несподіваних епітетних характеристиках, гендерних стереотипах тощо: *любов не має ціни, любовні безміри, це прикмета любові двадцятого віку, люди живуть любов'ю і працею, усьому світові для нормального функціонування не стає ніжності й любові, немає любові – і немає життя, відчинилися в тобі таємничі двері до нових скарбниць любові, незвичайна любов, охорона любові, життя треба заповнювати любов'ю, рано вона народилася, не було тоді ще людей для такої любові; знищують саму таїну любові, Київ належить до міст любові, у питаннях любові не заважає мати трохи здорового нахабства; принесла йому найбільшу любов, а хіба для любові потрібен паспорт?, додавалися обов'язки перед любов'ю, хай живуть любовні історії, від любові завжди втікають, любов ніколи нікого не принижувала, любов без нахабства й без синців на руках, тоді любов, тепер теж так звана любов; у них з батьком була дивна любов один до одного; це ж так звана стара любов, яка не іржавіє?; жінка повинна довести свою любов чоловікові; жінка оновлюється, як місяць, вона очищається любов'ю та ін.*

У романі «Розгін» гармонійно поєднано переплетення різних темпоральних і локальних площин, панорамність оповіді та розмаїття почуттєвої сфери, інтимних переживань персонажів. Спектр внутрішніх станів персонажів у текстовому просторі роману об'єктивують лексичні одиниці на позначення емоцій і почуттів, уживані для прямого та образного номінування емоційно-оцінних станів.

Домінуючим почуттєвим станом, об'єктивованим у романі, є *любов*. Ідіостильова манера вербалізації цього почуття зреалізована в низці узуальних та індивідуально-авторських

лексико-семантичних варіантів, контекстуально вмотивованих експліцитних та імпліцитних семантичних планів; шляхом нанизування контекстуальних синонімів та епітетних рядів.

Найчастіше вербалізують почуття лексеми *любов, закоханість, захват, обожнювання, пристрасть, свято; любити, кохати, закохуватися, цілувати; ласкава, чарівна, привабливий, спокусливі, неповторні, інтимні; вірно, гаряче, звабливо, солодко* та ін. Ключова лексема *любов* репрезентує в межах роману здебільшого три узуальні лексико-семантичні варіанти: 1) почуття глибокої сердечної прихильності; 2) стосунки між чоловіком і жінкою, породжені сердечною прихильністю; 3) інтерес, внутрішній, духовний потяг до чого-небудь. Індивідуально-авторська вербалізація любові ґрунтується на осмисленні почуттєвої сфери людини крізь призму понять та образів з інших сфер: *любов – свобода, любов – життя, любов – свято зустрічей, любов – «явище квантування в суспільстві»; з любов'ю може пов'язуватися лише поштамт.*

Окремі фрагменти роману об'єктивують почуттєві стани в зіставленні з умовами життя персонажа, впливом зовнішніх чинників на почуття любові. Здебільшого маніфестовано складні життєві ситуації із контекстуальними опозитами любові, репрезентованими двома імперативами «мусиш» і «не смієш». Опозитом любові в романі постає міфологема *диявол*, об'єктивуючи сприйняття негативних почуттєвих станів у руслі української етноментальності.

Власюк А. Кібернетика кохання. Павло Загребельний. Розгін. 2017. URL: <https://uamodna.com/articles/kibernetuka-kohannya/>

Голікова Н.С. Мова художньої прози Павла Загребельного: від слова до концепту: монографія. Дніпро: Акцент ПП, 2018.

Дончик В.Г. Загребельний Павло Архипович. *Енциклопедія сучасної України*. Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. URL: <https://esu.com.ua/article-15239>

Єрмоленко С.Я. З історії української стилістики: від стилістики мовних засобів до інтегративної стилістики. *Українська мова*. 2019. № 1. С. 3–15.

Єрмоленко С., Бибик С. Актуальні напрямки сучасної лінгвістичної стилістики: європейський досвід. *Матеріали III Міжнародної славістичної конференції, присвяченої пам'яті святих Кирила і Мефодія: «Національні наукові традиції в слов'янському світі»*. За ред. О.О. Маленко. Харків – Шумен: ХНПУ; ХІФТ, 2023.

Загребельний П.А. Розгін. *Бібліотека української літератури*. URL: <https://www.ukrlib.com.ua>

Тараненко О.О. Парономазія. *Українська мова. Енциклопедія*. Ред. кол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко (співголови), М.П. Зяблюк (заст. голови) та ін. Київ: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2007. С. 481.

Ткаченко Р. Літературно-критична рецепція роману П. Загребельного «Розгін». *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*. 2010. Вип. 21. С. 33–36.

Ходарева І.М. Лексико-семантичне й асоціативне поле любов у мові творів Павла Загребельного: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Харків, 2009.

REFERENCES

Donchyk, V.H. (2010). Pavlo Arkhypovych Zahrebelnyi. *Encyclopedia of Modern Ukraine*. I.M. Dziuba, A.I. Zhukovskyi, M.H. Zhelezniak et al. (Eds.). Kyiv: Institute of Encyclopedic Research of the NASU. URL: <https://esu.com.ua/article-15239> (in Ukr.).

Holikova, N.S. (2018). The language of Pavlo Zahrebelnyi's artistic prose: from word to concept: a monograph. Dnipro: Accent PP (in Ukr.).

Khodareva, I.M. (2009). The lexical-semantic and associative field of love in the language of Pavlo Zahrebelnyi's works: autoref. thesis ... candidate philol. Sciences. Kharkiv (in Ukr.).

Taranenko, O.O. (2007). Paronomasia. *Ukrainian language. Encyclopedia*. V.M. Rusanivskyi, O.O. Taranenko, M.P. Ziabliuk (Eds.). Kyiv: Ukrainska entsyklopediia im. M.P. Bazhana. P. 481 (in Ukr.).

Tkachenko, R. (2010). Literary and critical reception of P. Zahrebelnyi's novel "Rozhin". *Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University. Literary studies. Linguistics. Folkloristics*, 21, 33–36 (in Ukr.).

Vlasiuk, A. (2017). Cybernetics of love. Pavlo Zahrebelnyi. Rozhin. URL: <https://uamodna.com/articles/kibernetyka-kohannya/> (in Ukr.).

Yermolenko, S., Bybyk, S. (2023). Current directions of modern linguistic stylistics: European experience. *Materials of the 3rd International*

Slavic Conference dedicated to the memory of Saints Cyril and Methodius: "National scientific traditions in the Slavic world". O.O. Malenko (Ed.). Kharkiv – Shumen: KhNPU; HIFT (in Ukr.).

Yermolenko, S.Ya. (2019). From the history of Ukrainian stylistics: from stylistics of linguistic means to integrative stylistics. *Ukrainian language, 1*, 3–15 (in Ukr.).

Zahrebelnyi, P.A. Rozhin. *Library of Ukrainian literature*. URL: <https://www.ukrlib.com.ua> (in Ukr.).

Статтю отримано 30.04.2024

Nadiia Boyko

VERBALIZATION OF EMOTIONAL STATES IN THE LANGUAGE WORLD OF PAVLO ZAHREBELNYI

The article comments on modern studies of the language style of Pavlo Zahrebelnyi, one of the most popular Ukrainian writers of the second half of the twentieth and early. The dominant features of the idiomatic style of objectification of the sensual (emotional-evaluative) sphere, emotional states of the characters in the novel "Acceleration"; the features of the use of the peculiarities of using the units of lexico-semantic and phraseological systems for verbalisation of psycho-emotional tones of the personality, its axiological dimensions and orientations; the choice of factual material for analysis is substantiated.

It is established that the dominant emotional state objectified in the novel is love. The idiosyncratic manner of verbalisation of this feeling is realised in a number of individual-author lexical and semantic variants, contextually motivated explicit and implicit semantic plans. The most frequently verbalised feelings are the lexemes love, falling in love, delight, adoration, passion, celebration; to love, love, fall in love, kiss; affectionate, charming, attractive, seductive, unique, intimate; true, hot, seductive, sweet, etc. The key lexeme love represents mostly three within the novel mainly represents three usable lexical and semantic variants: 1) a feeling of of deep affection; 2) the relationship between a man and a woman, generated by; 3) interest, inner, spiritual attraction to something. The individual-author's verbalisation of love is based on the comprehension of the human sensual human sphere through the prism of concepts and images from other spheres: love is freedom,

love is life, love is a celebration of meetings, love is a “quantisation phenomenon in society”, love can only be associated with love.

It is established that P. Zahrebelnyi’s artistic language is characterised by extensive descriptions of the emotional states experienced by the characters; stringing of contextual synonyms, epithetical series; the author is characterised by the use of lexical units that actualise and emphasise the characters’ sensual sphere, convey the intensity of the the intensity of emotional experiences (somatism, colour nouns with opposite meanings, lexemes denoting meanings, lexemes to denote rapid movements (in a fit of feeling), dynamic processes; use of stable word combinations, modelling of author’s aphorisms, close to the established phrases that figuratively verbalise the state of mind. The objectification of the polyphony of the characters’ inner world is provided by mixed emotional complexes (love – imperatives “must” and “dare not”); descriptions of communicative situations that led to the emotional tone, emotional states, etc. Means of verbalisation of the characters’ emotional states are characterised as original expressive units of the prose writer’s idiolect, which is a source of enrichment of the literary language.

Key words: motional state, linguistic knowledge, emotional tonality, emotional-evaluative semantics, verbalization, objectification, the novel “Rozgin”, P. Zahrebelnyi.